

європейськими. Детально розглянуті витрати, що формують собівартість в Україні і країнах-членах ЄС, проаналізована структура собівартості і рівень витрат на 1 га по окремих елементах. На основі порівняння отриманих результатів виявлено статті витрат, по яких вітчизняні підприємства мають низьку удільний вагу порівняно з європейськими і, відповідно, які формують міжнародну конкурентоспроможність продукції вітчизняних сільськогосподарських підприємств.

Ключові слова: собівартість, пшениця, підприємство, конкурентоспроможність, витрати.

Badalov H.M. Cost of wheat in the agricultural enterprises of Ukraine and the EU from the perspective of international competitiveness

In the article studied the current level of cost of wheat in Ukraine and the European Union, emphasizes the need to maintain the competitive position of domestic agricultural enterprises in comparison with European. A detailed analysis of expenses, forming the cost of in Ukraine and EU Member States, analyzed the cost structure and the level of costs per 1 ha for individual elements. Based on a comparison of the results revealed expenditure for which domestic enterprises have a low specific gravity as compared with European and, respectively, which form the international competitiveness of domestic agricultural enterprises.

Keywords: cost, wheat, enterprise competitiveness, costs.

Рецензент – Кошкалда І.В., д.е.н., професор

УДК: 330.13

**НАУКОВІ ЗНАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ТА ЇХ ВПЛИВ
НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК**

**БАТЮК А.А., К.Е.Н., ДОЦЕНТ, КРАВЧЕНКО О.М., К.Е.Н., ДОЦЕНТ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

Постановка проблеми у загальному вигляді. Посткризовий період розвитку глобальної економіки ознаменувався запровадженням широкого спектру програм національної модернізації. В пострадянських країнах з їх успішною реалізацією пов'язують надії технологічного прориву, який забезпечить економіці необхідну міць і стабільність. Вважається, що основою цього процесу є можливість опори на накопичений тисячоліттями науковий потенціал, який людство цілком опанувало і поставило на службу економічному прогресу [1, С. 3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі під модернізацією, як правило, розуміють процес цілеспрямованого системного перетворення економічних, політичних, культурних, соціальних і науково-технічних механізмів розвитку суспільства, спрямованого на скорочення розриву у рівні національного розвитку в порівнянні з передовими країнами. Мова йде про нову індустріалізацію [9, С. 32] і стратегії соціально-економічного прискорення. Так як з модернізацією на пострадянському просторі, як правило, пов'язують надії на відновлення втрачених політико-економічних технологічних позицій, програми нового етапу реформ тут намагаються здійснювати рішуче і невідкладно, в режимі штурму [4, С. 93–100]. На ґрунтовні роздуми про сутнісні основи та широкий соціально-економічний зміст суспільству явно не вистачає сил і часу при відсутності відповідного соціального запити.

Відкритим залишається питання орієнтирів руху: процес модернізації повинен продовжити проект соціалістичного постмодерну, розтронений ринковими механізмами, чи допомогти пострадянським країнам подолати наслідки глобальної кризи і проранків ринкової трансформації, чи забезпечити формування капіталістичного суспільства? У вітчизняні наукові кола проникає популістське твердження, що наша країна перебуває у певному пункті, з якого треба рухатися до бажаного стану і основна проблема полягає в тому, як створити і запустити прискорені механізми здійснення такого переходу. Але як при відсутності чітких орієнтирів взагалі можна запускати механізми руху, до того ж, прискореного?

Сьогоднішні тенденції наукових досліджень і господарської практики в Україні свідчать про те, що головною передумовою успішного соціально-економічного реформування вбачається рішуче звільнення від усього, що обтяжує процеси суспільного руху. Непосильним тягарем для життєдіяльності суспільства стає наукове знання, насамперед, фундаментальна наука, яка, на думку багатьох впливових управлінців, здатних формувати громадську думку, отримує значну частину бюджетних асигнувань і не дає бажаних позитивних результатів. При цьому сенс ефективності функціонування сфери фундаментального наукового знання реформатори здебільшого пов'язують з різного роду індексами цитування, рейтингами наукових центрів і т.п. За такими міркуваннями, крім непрофесійного підходу,

стойть, на нашу думку, прагнення позбавитися наукового аналізу прийнятих рішень і їх наслідків [1, С. 6].

Метою статті є осмислення змісту і ролі фундаментальної науки, а також механізмів функціонування її нинішніх інститутів в умовах наростання соціально-економічної невизначеності господарських перспектив.

Виклад основного матеріалу. Традиційними аргументами і обіцянками на користь можливостей за допомогою наукового знання забезпечити економічне зростання, підвищити конкурентоспроможність господарюючих суб'єктів, розширити зайнятість, стимулювати інноваційний розвиток ... Всі ці твердження виглядають актуальними в контексті боротьби з метастазами кризи і усунення окремих огріхів в конструкції економічної системи, але слугують досить слабким виправданням для існування науки як сфери людської діяльності, покликаної осмислити сакральну природу модернізації глибинних підвалин господарського буття в часи його глобальних трансформацій [1, С. 7].

Починаючи з XVI століття в Європі розгорнувся процес перебудови колективного життя на принципах свободи, рівності, братства на основі розвитку науки і широкого розповсюдження знань. Науковий і соціальний прогрес обернувся тим, що не розум підпорядкував собі природу економічних інстинктів, а капіталістична природа поставила загальнолюдське знання собі на службу.

Американо-європейська ініціатива «нової економіки» з ядром у формі економіки знань отримала відображення в ряді програмних документів і зустріла широку підтримку в Україні. Урочисте проголошення «нової економіки» як економіки знань незабаром після розпаду СРСР і краху господарської системи традиційного соціалізму покликане було увінчати завершення світового суперництва двох соціально-економічних систем і закріпити перевагу капіталістичного способу життя: ліберально-демократичної моделі господарювання, доктрини ринкового індивідуалізму і економічної ефективності. Тим часом визрівання і поширення економіки знань супроводжувалося загальною ціннісною деградацією господарюючого соціуму на всіх його рівнях. Ця деградація особливо проявилася в ході наростання соціально-економічних диспропорцій і катастроф кінця XX - початку XXI ст. Нинішня глобальна криза традиційно позиціонується як фінансово-економічна, що не дозволяє оцінювати її в соціальній (морально-етичній) системі координат [1, С. 8].

Про ціннісне зубожіння капіталістичної системи господарства давно пишуть Дж.Гелбрейт, Р.Інглегарта, М.Кастельс, Т.Сакайя, О.Тоффлер, А.Туроу, С.Хантингтон, А.Етціоні та інші відомі економісти і соціологи. Реалії сьогоdnішнього дня - це духовна спустошеність кон'юмеризму і тотальний економізм сучасного середовища проживання людини - техносфери.

Панівні нині моделі ліберально-демократичного державного устрою (наступниками яких стають і пострадянські країни) ґрунтуються на принципі відокремлення релігії від держави. Така держава націлена на розробку сукупності універсальних правових норм, забезпечення рівності громадян перед законом і може втручатися у внутрішні справи релігійних громад за допомогою «принципової відстороненості» з метою або рівної підтримки релігій, або відстеження та зміни релігійних обрядів, які суперечать правам людини. Такий висновок можна зробити, спираючись на матеріали Доповіді про розвиток людини «Культурна свобода в сучасному різноманітному світі», підготованої в 2004 році для Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй.

У вищезазначеній доповіді зазначається, що суть людського розвитку полягає в тому, щоб дати людям можливість вести той спосіб життя, який вони самі оберуть, і надати їм засоби і можливості для такого вибору. Про етичні критерії цього вибору мова взагалі не йде. На нашу думку така постановка питання є вкрай небезпечною.

Ми цілком поділяємо думку Т. Артьомової про те, що процес перетворення глибинних пластів соціально-економічного буття становить справжній зміст глобального проекту модернізації і тому сьогодні вкрай необхідним є діяльне формування етичного ядра багатолікого соціуму-універсуму. Значну роль у цьому процесі здатна виконати наука як одна з форм суспільної свідомості, як діяльний суб'єкт, що відтворює дійсність [1, С. 8].

Наукова думка людства виявила себе в образі глобального суб'єкта, який за допомогою організованої людської праці трансформує всю область активного органічного життя в буття ноосфери. Що ж стосується наукового світогляду - моральної сторони науки в особі загальнообов'язкових істин, які відкривають шляхи до досягнення «загального блага людства» в умовах «повної свободи наукового шукання», то початково задані натуралістичні рамки дослідження не дозволяють знайти його джерело.

Визначити, які риси наукового світогляду істинні, нерідко важко, майже безнадійно. Тим часом проблема утвердження ціннісної платформи наукового знання - сукупності принципів наукового світогляду - стає ключовою в процесі еволюціонування біосфери в ноосферу; без її вирішення зазначена трансформація виявляється неможливою.

Але цінність є категорією духовного порядку і належить до суто релігійної сфери. А релігійна сфера, в свою чергу, є прерогативою виключно Церкви.

Пошук контурів нового суспільства, його становлення і розвиток можливо лише за допомогою вільного наукового пошуку. Однак свобода наукового пошуку не тотожна свавілляю; її кордони, будучи вельми жорсткими, знаходяться всередині самої науки, тобто повинні бути прийняті науковим співтовариством добровільно. Ці кордони, на думку Вернадського, виявляються в ході становлення нової наукової етики [2, С. 99], а моральна відповідальність вченого за результати своєї творчої діяльності набуває характеру реальної перетворюючої сили не тільки в масштабах вселенського облаштування суспільного життя, але навіть і на буденному побутовому рівні [2, С. 90–91].

Під кінець XX - на початку XXI ст. стали очевидними результати «переможної ходи наукової думки», вільної від моральних орієнтирів. Розпад Радянського Союзу і глобальна фінансово-економічна криза, масове безробіття, вихолощення ціннісної серцевини суспільних інститутів, потворна поляризація доходів і рівнів життя, «економіка знань» як жалюгідна подоба передбаченого ідеологами епохи просвітництва «царства розуму», загальна недовіра і ескалація прямого насильства - така ціна, що сплачується людством за бездуховність і самовпевненість. Практика господарювання переконливо підтверджує припущення Вернадського про те, що моральна сліпота наукового знання є сутнісною причиною неадекватного осмислення глобальних викликів буття, а, отже, пропонованих рецептів і програм суспільного відповіді на них [1, С. 12].

Існує точка зору, що наука не знає ні добра, ні зла. Тим часом «добро» і «зло» мають таке ж відношення до створення ноосфери, як і всі інше, пише Вернадський [2, С. 90]. В цілому проблема утвердження моральних принципів наукового пошуку досі залишається відкритою. У контексті глобальної суспільної трансформації, необхідність якої

була науково пізнана і поставлена на порядок денний майже сто років тому, її вирішення також набуває глобального характеру.

На нашу думку, наукові знання, підпорядковуються специфічним законам, які визначаються головним завданням науки – послідовним освоєнням істини. Отже, формування ціннісної платформи наукового знання пов'язане з необхідністю фундаментального осмислення релігійної сутності життя.

Висновки. Панівний в сучасному суспільствознавстві функціональний підхід (так званий ринковий фундаменталізм) відводить науку від проблеми широкого осмислення життя, але тим не знімає, а лише посилює її. З одного боку, проблема сутності життя продовжує залишатися ареною гострої (хоча зовні малопомітної) світоглядної боротьби - матеріалізму та ідеалізму. З іншого - глобальна суспільна трансформація з необхідністю вимагає повернення людства до законів життя, встановлених Творцем. Про те, що неувага науки до сутнісних причин та підстав зазначеної проблеми може мати катастрофічні наслідки для самого існування людини і людства, нагадала глобальна криза, яка відобразила колізію наростаючих за своєю руйнівною міццю викликів буття і неадекватних, в силу їхньої духовної убогості, відповідей сучасної цивілізації.

Література.

1. Артемова Т.И. Чистая моральная наука: о самооправдании фундаментального научного знания в эпоху глобальной модернизации / Т.И. Артемова // Экономическая теория.- 2014. - №2. - С. 3–21, №3. - С. 3-23.
2. Вернадский В.И. Научная мысль как планетное явление / В.И. Вернадский. – М.: Наука, 1991. –271 с.
3. Гесць В.М. Ліберально-демократичні засади: курс на модернізацію України / В.М. Гесць // Економіка України. – 2010. – №3. – С. 4 – 20.
4. Далмайр Ф. Секулярний век? Размышления о Чарльзе Тейлоре и Раймоне Паниккаре / Ф. Далмайр // Вопросы философии. – 2013. – №10. – С. 77–90.
5. Доклад о развитии человека. Культурная свобода в современном многообразном мире. – М.: Издательство «Весь мир», 2004. –328 с.
6. Зверяков М. Ліберальна ідея і модернізація економіки України / М. Зверяков // Економіка України. – 2010. – №7. – С. 11– 27.
7. Оніщенко В.П. Модернізація як імператив розвитку України / В.П. Оніщенко // Економіка України. – 2011. – №7. – С. 4–13.
8. Стиглиц Дж.Е. Ревущие девяностые. Семена развала / Дж.Е. Стиглиц. – М.: Современная экономика и право, 2005. – 424 с.
9. Хубиев К. Неиндустриальная модернизация и альтернативные подходы к ней / К. Хубиев // Экономист. – 2013. – №4. – С. 27 – 32.

Батюк Л.А., Кравченко О.М. Наукові знання в сучасних умовах та їх вплив на соціально-економічний розвиток

В статті аналізуються проблеми глобальної модернізації науки, розкривається роль фундаментального наукового знання в умовах наростання соціально-економічної невизначеності господарських перспектив, розглядаються тенденції наукових досліджень і господарської практики в Україні. Висувається теза про те, що ціннісне зубожіння капіталістичної системи господарства пов'язане з пануванням на сучасному етапі моделі ліберально-демократичного державного устрою, яка ґрунтується на принципі відокремлення релігії від держави. Відзначається, що проблема утвердження ціннісної платформи наукового знання - сукупності принципів наукового світогляду - є ключовою на сучасному етапі. Але при цьому стверджується, що цінність є категорією духовного порядку і належить до суто релігійної сфери.

Ключові слова: глобальні соціально-економічні трансформації, модернізація, економічна теорія, фундаментальне наукове знання, соціально-економічний розвиток.

Батюк Л.А., Кравченко О.М. Научные знания в современных условиях и их влияние на социально-экономическое развитие

В статье анализируются проблемы глобальной модернизации науки, раскрывается роль фундаментального научного знания в условиях нарастания социально-экономической неопределенности хозяйственных перспектив, рассматриваются тенденции научных исследований и хозяйственной практики в Украине. Выдвигается тезис о том, что ценностное обнищание капиталистической системы хозяйства связано с господством на современном этапе модели либерально-демократического государственного устройства, основанной на принципе отделения религии от государства. Отмечается, что проблема утверждения ценностной платформы научного знания - совокупности принципов научного мировоззрения - является ключевой на современном этапе. Но при этом утверждается, что ценность является категорией духовного порядка и относится исключительно к религиозной сфере.

Ключевые слова: глобальные социально-экономические трансформации, модернизация, экономическая теория, фундаментальные научные знания, социально-экономическое развитие.

Batuk L.A., Kravchenko O.M. Scientific knowledge are in modern terms and their influence on socio-economic development

The article analyzes the problem of global modernization of science, explores the role of fundamental scientific knowledge in the conditions of growing social and economic prospects of economic uncertainty, examines trends in scientific research and economic practice in Ukraine. Put forward the idea that the value impoverishment of the capitalist economic system is associated with the rule at the present stage model of liberal-democratic state system based on the principle of separation of religion and state. It is noted that the issue of approval value of scientific knowledge platform - a set of principles of the scientific worldview - is the key at this stage. But it is argued that the value of a category of spiritual order and refers to the purely religious sphere.

Keywords: global socio-economic transformations, modernisation, economic theory, fundamental scientific knowledge, socio-economic development.

Рецензент – Онезіна В.М., д.е.н., професор